

Prof. dr. Janvit Golob
UL FKKT
Aškerčeva 5
1000 Ljubljana

Ljubljana, 9. 12. 2013

Gospod
Mitja Bervar
Predsednik
Državnega sveta

Zadeva: **Pobuda Ministrstvu za izobraževanje, znanost in šport v zvezi z novim Predlogom zakona o visokem šolstvu**

Na podlagi 66. in 98. člena Poslovnika Državnega sveta (Uradni list RS, št. 70/08, 73/09 in 101/10) predlagam, da se na Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport naslovi naslednja pobuda:

Pripravljalci novega Predloga zakona o visokem šolstvu naj upoštevajo dosedanje ugotovitve o uspešnosti, učinkovitosti in kakovosti visokega šolstva ter se pri tem odzovejo na aktualne zahteve in potrebe glede razvoja slovenskega visokošolskega izobraževanja. Pri oblikovanju systemskega zakona naj upoštevajo dobro evropsko prakso.

Obrazložitev:

Z zanimanjem sledim burni razpravi o Predlogu zakona o visokem šolstvu (ZViS-1) in mnogoterim komentarjem. Težko bo pristojnemu ministru uskladiti vse diametralno nasprotno predloge in težko se bo izognil mnenju, da je predlog zakona politično motiviran. Če pa bo zakon že sprejet v taki obliki, bo naslednja vlada že spet posegla v zakon in ga spremenila, seveda po svoji podobi. To se bo ponavljalo na veliko škodo našega do sedaj do neke mere še kakovostnega visokega šolstva.

Za dva milijonski narod je trenutno dovolj, da ima tri državne univerze, od katerih ima ena značaj nacionalne univerze. V regionalne centre bi bilo smiselno umestiti visokošolska središča s 1. in 2. bolonjsko stopnjo (lahko so to državni ali zasebni zavodi). Če se bodo ti izkazali z odličnim raziskovalnim delom, lahko dobijo status univerze in pridobijo še 3. stopnjo. Za 85.000 študentov v študijskem letu 2012/2013 imamo po razvidu MIZŠ 50 visokošolskih zavodov, 920 akreditiranih študijskih programov in le 3500 FTE visokošolskih učiteljev. Tudi razmejitve med zasebnim in javnim šolstvom ni zaznati. Četudi imamo v delovnopravni zakonodaji konkurenčno prepoved, se je ne držimo. Tako so lahko javni zavodi ustanovili zasebni zavod, podobno so to naredile občine ob soglasju Državnega zbora, samostojni visokošolski zavod pa je lahko ustanovil kdorkoli, ki je le oddal popolno vlogo na NAKVIS. Vse na stroške davkoplačevalcev. Sedaj se hočejo zasebni zavodi preoblikovati v državne univerze, dva zavoda pa sta nastala celo po zaslugi takratne politične strukture na ministrstvu. Zakon o splošnem upravnem postopku je urejal in še ureja praktično vse in če karikiram: določene šole so lahko ustanovljene na podlagi pritožb in s pomočjo odvetniških pisarn. Slovenija je pač postopkovni paradiž.

Edina možna rešitev za slovenski visokošolski prostor, da se izogne vsem grožnjam z odvetniki in ustavnim presojam, je uporaba dobre evropske prakse in zdrave pameti. Že večkrat je bila omenjena Švica in zakaj ne bi povzeli njihovega načina zagotavljanja

kakovosti v visokem šolstvu. V Švici (<http://www.oaq.ch>), za razliko od drugih evropskih držav, sistem akreditacij zavodov in programov deluje na prostovoljni bazi. V skladu s smernicami, ki so bile usklajene z vsemi deležniki, se lahko akreditacija dodeli javnim ali zasebnim institucijam ali študijskim programom. V skladu z evropsko prakso je postopek sestavljen iz treh delov: po samoevalvaciji zavoda sledi zunanja evalvacija, ki ga izvede neodvisna skupina predvsem tujih strokovnjakov. Ta skupina strokovnjakov obišče institucijo, opravi vrsto intervjujev in pripravi poročilo za svet agencije za kakovost. Odločitev neodvisnega organa (svet agencije) temelji na poročilu samoevalvacije, poročilu strokovnjakov, odgovoru institucije, in je lahko "da", "ne" ali "da, pogojno". Brezpogojna akreditacija velja za sedem let. Zavodi, ki se še niso začeli delovati ali ki so šele pred kratkim začeli delovati, lahko zaprosijo le za preliminarno akreditacijo, ki poteče po treh letih. Celoten postopek je opisan na 27 straneh na naslednji spletni strani: http://www.oaq.ch/pub/en/documents/Akk-07-RL-eng_VO.pdf.

Vsa akreditacijska mnenja so javno objavljena na spletnih straneh.

Zanimivost švicarskega sistema so definicije visokošolskih zavodov. Zavod je lahko akreditiran kot:

- univerza s 1., 2. in 3. stopnjo, z minimalno 100 FTE učiteljev in tretjino redno zaposlenih, vsak s 30 odstotki raziskovalnega dela;
- visokošolski zavod s 1. in 2. stopnjo, z vsaj dvema FTE učiteljema, ki sta redno zaposlena v okviru študijskega programa in z 20 odstotki raziskovalnega dela;
- visokošolski zavod s 1. stopnjo, z vsaj enim FTE učiteljem, ki je redno zaposlen v okviru študijskega programa in z 20 odstotki raziskovalnega dela;
- visokošolski zavod za permanentno izobraževanje s programi s 60 ECTS in z vsaj enim FTE učiteljem v okviru dveh programov.

Posebej zanimivo je dejstvo, da naši zavodi niti ne poznajo hierarhije stopenj niti kadrovskih zahtev niti zahtev po raziskovalnem delu. Hkrati pri nas obstajajo veliki raziskovalni inštituti, ki bi morali biti deli univerz. Zasebni visokošolski zavodi so v Švici veliko bolje nadzorovani kot pri nas, v nekaterih evropskih državah pa zasebnih visokošolskih zavodov sploh ni.

Podobno ureditev, kot je v Švici, bi vsekakor morali imeti tudi pri nas, če želimo našemu visokošolskemu sistemu dobro. Trenutni ZViS (UPB7) tega seveda ne omogoča in tudi novi predlog ZViS-1 ne bo tega izboljšal, ker ni prepričal večine.

Kaj storiti? Predvsem bi morala Vlada spisati nov krovni zakon o visokem šolstvu, določena področja pa naj bi urejali določeni podzakonski akti. Iluzorno je pričakovati, da bodo poslanci v Državnem zboru (ob še tako sposobnih svetovalcih) kakovostno odločali o strokovnih vprašanjih visokega šolstva. Če pa bodo že odločili, bo Vlada v novi sestavi Zakon v visokem šolstvu takoj spremenila. Podzakonski akti (npr. zagotavljanje kakovosti, študentske zadeve, visokošolski učitelji, zasebno šolstvo) naj bi bili najprej usklajeni z vsemi deležniki (študenti, zavodi, delodajalci) preden bi začeli veljati.

Zavedati se je treba, da je kakovostno visoko šolstvo dolgoročno eden izmed pglavitnih pogojev za obstoj slovenskega naroda. Izobraževanje mora ostati javna dobrina in odgovornost države. Zasebniki vedno lahko prodajo svoje šole tujcem.

Državni svetnik
dr. Janvit Golob, l.r.